

Inhoudsopgave

Inleiding.....	3
Moties.....	5
Moties	7
Programma's	15
Veiligheid.....	17
Sociaal Domein	21
Vitale en aantrekkelijke stad	31
Mobiliteit	35
Ruimtelijke en Economische ontwikkeling	37
Openbare ruimte	39
Onderwijs	41
Inwoners en Bestuur	45
Paragrafen	47
C. Onderhoud kapitaalgoederen.....	49
E. Bedrijfsvoering	51
H. Grote projecten	55
Ombuigingen en bezuinigingen	57
Ombuigingen en bezuinigingen	59
Financiële stand van zaken	63
Financiële stand van zaken	65

Besluitvorming	75
Besluitvorming	77
Bijlagen	79
Bijlage 1: Financiële mutaties	81
Bijlage 2: Overzicht lopende bezuinigingen	85

Inleiding

Aan de raad

Voor u ligt de tweede voortgangsrapportage van de begroting van 2018. Deze rapportage beslaat de periode april - september 2018.

U vindt in deze voortgangsrapportage alleen de afwijkingen in de voortgang van de voorgenomen activiteiten voor 2018 qua planning, inhoud en/of financiën en de eventuele consequenties daarvan. Geen bericht is dus in dit geval goed bericht: als er niets gemeld wordt, betekent dat, dat de voorgenomen activiteit volgens planning is of wordt uitgevoerd.

Verder wordt, indien van toepassing, melding gemaakt van nieuwe (beleids)ontwikkelingen die zich na de vaststelling van de begroting hebben voorgedaan.

Financieel resultaat

Na de 1e voortgangsrapportage kwam het geraamd saldo 2018 uit op € 314.000 negatief. De mutaties in deze 2e voortgangsrapportage tellen op tot een negatieve bijstelling van € 4.449.000. Daarmee komt het verwachte negatieve resultaat voor 2018 uit op € 4.783.000. De voornaamste oorzaak van het tekort is wederom het sociaal domein.

Op dit moment loopt nog een aanvraag bij het fonds tekortgemeenten voor een bedrag van € 2.900.000. Dit bedrag is bedoeld als tegemoetkoming voor gemeenten die in 2016 en 2017 tekorten hadden op de nieuwe taken van het sociaal domein. Als er daadwerkelijk een bedrag wordt toegekend, kan dat worden ingezet om het tekort 2018 te beperken. Daarnaast zal gezocht worden naar mogelijkheden om het tekort 2018 verder te beperken.

Weerstandsvermogen

Als het tekort 2018 werkelijkheid wordt zal dit een aanzienlijk effect hebben op het weerstandsvermogen. Zonder herijking van de risico's zal de weerstandsratio zakken van 0,98 naar 0,80 (matig).

Structurele effecten

Voor de structurele effecten op het terrein van Wmo 2015 en de Jeugdzorg is een bedrag van € 3 mln. als extra budget opgenomen in de begroting 2019. Hiermee zijn, naar de huidige verwachtingen deze tekorten, grotendeels, in 2019 afgedekt. Voor de jaren 2019 t/m 2022 wordt gewerkt aan een uitvoeringsprogramma, met o.a. als doelstelling om de begroting structureel in balans te krijgen.

Moties

In deze voortgangsrapportage vindt u de stand van zaken van de door u vastgestelde moties die nog in behandeling zijn en/of die worden “gevolgd” en waar iets over te melden valt.

Wij geven u met deze voortgangsrapportage inzicht in de actuele stand van zaken.

College van Burgemeester en Wethouders.

Moties

Moties

Inleiding

In dit hoofdstuk vindt u de stand van zaken van de uitvoering van de door de raad aangenomen moties die nog niet zijn afgehandeld. Gerapporteerd wordt in de volgorde van de raadsvergaderingen waarin de moties aan de orde zijn geweest.

Uitwerking van de moties

Datum raadsvergadering: 16-7-2014

Motie: Vertrouwenspersoon

Namens: PvdB, PvdA, GroenLinks, ChristenUnie, Sociaal Tiel

Stand van zaken: In de vergadering van 15 maart 2017 j.l. is in de commissie Samenleving een memo over de stand van zaken behandeld. De voortgang van de pilot in de gemeente Lingewaard wordt gevolgd. Afsproken is dat er begin 2018 weer contact wordt gelegd met de gemeente Lingewaard. Navraag leert dat de evaluatie van Lingewaard eind 2018 plaats gaat vinden.

Datum raadsvergadering: 15-10-2014

Motie: Borging privacy

Namens: ProTiel

Stand van zaken: De privacyprotocollen Wmo en Jeugd zijn meegenomen in de nieuwe gebruikswijze van privacygevoelige gegevens, aangestuurd door BVOWB. Vanaf 25 mei 2018 is deze nieuwe werkwijze ingegaan. Wij stellen voor om de motie als afgedaan te beschouwen.

Datum raadsvergadering: 12-11-2014

Motie: Stadspas

Namens: Sociaal Tiel, PvdA

Stand van zaken: Met ingang van 1 januari 2018 is het minimabeleid 2018 in werking getreden. Er zijn een aantal pakketten samengesteld, waaronder het kindpakket en het woonpakket. De motie voor een stadspas heeft als doel inwoners met een laag inkomen deel te kunnen laten nemen aan culturele en sportieve activiteiten. Met het kindpakket is hier voor kinderen invulling aan gegeven via het Jeugdsportfonds, Jeugdcultuurfonds en stichting Leergeld. Voor deelname aan culturele en sportieve activiteiten door volwassenen is geen beleid geformuleerd. Een andere mogelijkheid is de inzet van de stadspas op het woonpakket, voor de verstrekking van onder andere witgoed. Hierbij zijn bezwaren vanuit de cliëntenraad aangedragen in het kader van privacy. Het overleg met de cliëntenraad krijgt nog een vervolg. Na vorming van het nieuwe college gaan we verder in op de wijze van afhandeling van deze motie.

Datum raadsvergadering: 11-12-2014

Motie: Grip op decentralisaties

Namens: PvdB

Stand van zaken: Op 15 juni 2017 is de Analyse jaarrekening 2016, tekorten sociaal domein besproken in de raad. In de raad van 15 juni is besloten dat er elke 3 maanden een rapportage sociaal domein aangeboden wordt aan de raad: zowel cijfers als inhoud, naar het model van de rapportages veilig Thuis. Cijfers, prognose, financiële stand, met daarnaast ook een inhoudelijke rapportage. De kwartaalrapportages over het 2e, 3e en 4e kwartaal 2017 zijn ter bespreking voorgelegd aan de gemeenteraad.

Datum raadsvergadering: 11-11-2015

Motie: Aanleg glasvezel
Namens: CDA, VVD, D66, PvdA, ProTiel, ChristenUnie
Stand van zaken: De Europese Commissie (EC) heeft ingestemd met de aanleg van een regionaal breedbandnetwerk voor de 'witte' gebieden. Voor heel de regio zijn dit circa 12.000 adressen en voor Tiel zijn dit circa 600 adressen. Voor het vervolgtraject (realisatie) is het noodzakelijk dat een organisatie wordt opgericht. Inmiddels liggen hiervoor voorstellen voor ter besluitvorming in colleges en raden.

Datum raadsvergadering: 16-11-2016

Motie: Aanpak winkelleegstand
Namens: CDA, PvdA, D66
Stand van zaken: Onderzocht is of extra financiële middelen beschikbaar kunnen worden gesteld voor Hart van Tiel. Een voorstel voor een andere grondslag is in voorbereiding. Motie wordt afgerond met een notitie over leegstand bij vaststelling van de detailhandelsnota eind 2018 begin 2019

Motie: Appcare
Namens: PvdB, OD16, ChristenUnie
Stand van zaken: In de vergadering van de commissie Bestuur van 27 november 2017 is de motie Appcare besproken. Conclusie is om te kijken naar de totale inzet van verschillende media en hier een media toolbox voor te ontwikkelen. Wij stellen voor om de motie als afgedaan te beschouwen.

Motie: Beperken redundantie accountantscontrole
Namens: D66, VVD

Stand van zaken:	Voor de jaarrekeningcontrole 2017-2018 hebben we dezelfde accountant als gemeente Culemborg en de GR BWB. Daarnaast is er in regionaal verband vanuit Tiel opgeroepen om de samenwerking op dit gebied meer op te zoeken. In dit verband zijn de GR BWB en Werkzaam naast de gemeenten in Regio Rivierenland betrokken. Deze samenwerking in de vorm van een gemeenschappelijke aanbesteding is afhankelijk van de keuze van de raad om de overeenkomst met Baker Tilly Berk met 1 jaar (voor boekjaar 2019) te verlengen. Na afloop van de overeenkomst met Baker Tilly Berk is het voornemen om in regionaal verband gemeenschappelijk aan te besteden. We zullen op het gebied van de accountantscontrole in de toekomst blijven sturen op samenwerking met GR's en gemeenten binnen de regio Rivierenland en beschouwen daarmee de motie als afgerond.
Motie:	Sociale wijkteams
Namens:	OD16, ChristenUnie, PvdB, PvdA, Sociaal Tiel
Stand van zaken:	De uitwerking van de motie 'te komen met een keuzenotitie met varianten voor het instellen van sociale wijkteams van 0 tot 100' wordt geïntegreerd in het vervolgtraject portaal sociaal domein. De keuzenotitie voor de integrale toegang tot het sociaal domein is opgesteld en wordt voorgelegd aan de raad.
Motie:	Tiny Houses
Namens:	GroenLinks, OD16, ProTiel, CDA, ChristenUnie, Sociaal Tiel, PvdA, PvdB
Stand van zaken:	In de raad van 21 februari 2018 is een procesvoorstel besproken. Er is een voorlichtingsavond geweest voor inwoners van Tiel waarin duidelijk is gemaakt wat Tiny Houses zijn en wat de motivatie is om zo te wonen. Met initiatiefnemers zijn diverse locaties onderzocht en beoordeeld. Getoetst is of de locatie vanuit stedenbouw-ruimtelijke ordening-milieu-gemeentelijk beleid mogelijk en of initiatiefnemers hier voldoende vrijheid hadden om hun droom te verwezenlijken. Uiteindelijk kwam er voor beide partijen één geschikte locatie naar voren. De eigenaar van die locatie wilde echter geen toestemming verlenen. De zoektocht naar locaties is daarmee beëindigd.
Datum raadsvergadering:	21-12-2016
Motie:	Geluksbudget
Namens:	ChristenUnie, Sociaal Tiel, VVD, PvdB, ProTiel, OD16, GroenLinks, CDA

Stand van zaken: Het onderzoek naar de mogelijkheden voor het verstrekken van een geluksbudget aan individuele inwoners hebben we nog niet kunnen afronden. De financiële effecten van de invoering van een geluksbudget zijn nog niet in beeld te brengen. Dat is reden om dit niet op te nemen in de perspectievennota 2018.

Datum raadsvergadering: 17-5-2017

Motie: Industrieweg - Brandstofverkooppunt milieuvriendelijk

Namens: CU, Groen Links

Stand van zaken: De wens van de raad is onder de aandacht gebracht van Van Dijkhuizen, exploitant tankstation.

Motie: VVV-kiosk

Namens: VVD, ProTiel, Sociaal Tiel

Stand van zaken: Voor de voormalige VVV kiosk aan de Veemarkt is per 1 augustus een recht van opstal gevestigd ten gunste van de stichting Stadsherstel. Nu deze stichting eigenaar is geworden van de kiosk ligt de weg open naar restauratie van de Kiosk. De stichting heeft inmiddels een jong ondernemersstel uit Tiel gevonden die de kiosk gaat exploiteren.

Datum raadsvergadering: 28-6-2017

Motie: Veteranendag

Namens: VVD

Stand van zaken: Bij de dodenherdenking 2018 en verder is dit jaar een dag voor de veteranen georganiseerd op zaterdag 16 juni in en om de Maartenskerk. In november staat de evaluatie van deze dag gepland en zal in overleg met de Veteranen worden besloten hoe in 2019 de Veteranendag wordt vormgegeven.

Datum raadsvergadering: 27-9-2017

Motie: APV wijzigen ivm nieuwe wet woonoverlast

Namens: CDA, ChristenUnie, VVD, PvdB, PvdA, D66, ProTiel

Stand van zaken: De gemeenteraad heeft op 28 maart 2018 de Apv Tiel 2018 vastgesteld. In de Apv is een nieuw artikel 2:79 opgenomen. Bij ernstige en herhaaldelijke woonoverlast kan de burgemeester op grond van dat artikel aan een overlastgever een gedragsaanwijzing opleggen. De burgemeester kan voor diens nieuwe bevoegdheden beleidsregels vaststellen. Hiervoor zijn regionaal voorstellen in voorbereiding. Wij informeren de raad hier te zijner tijd nader over.

Datum raadsvergadering: 8-11-2017

Motie: Ruim baan voor de fiets

Namens: GroenLinks

Stand van zaken: De motie wordt in 2018 uitgewerkt. Het plan van aanpak is in juni naar de commissie Ruimte gezonden.

Motie: Aansluiting experiment gereguleerde wietteelt

Namens: PvdA, GroenLinks, D66

Stand van zaken: Landelijk worden de kaders voor de experimenten vastgesteld. Daarna wordt bepaald welke gemeenten deelnemen. Wordt medio 2018 verwacht.

Motie: Bestuurlijke termijnkalender

Namens: ChristenUnie, OD16, Sociaal Tiel

Stand van zaken: De bestuurlijke termijnkalender is een planningsinstrument. De ambtelijke organisatie werkt samen op programmaniveau en krijgt steeds meer inzicht in geplande en te plannen werkzaamheden. Het uitvoeringsprogramma (richten, prioriteren) waar in het najaar aan gewerkt wordt zal dat inzicht en de focus op een goede planning vergroten. De komende tijd zal de termijnkalender als 'workflow' van processen kritisch worden bekeken en waar nodig worden aangepast.

Datum raadsvergadering: 27-6-2018**Motie:** Publiceren moties en amendementen**Namens:** PvdB, VVD, PvdA**Stand van zaken:****Motie:** Wijkshouwen**Namens:** alle partijen**Stand van zaken:** In afstemming met de portefeuillehouder Frank Groen, bereiden de wijkregisseurs een voorstel voor 'Kijk op de Wijk'. Het is de bedoeling dit in de commissie Samenleving en Bestuur van december te delen.**Datum raadsvergadering: 29-8-2018****Motie:** Tiel kinderpardongemeente**Namens:** PvdA, CDA, ProTiel, D66, GroenLinks, PvdB**Stand van zaken:** We versturen een brief naar de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid. In deze brief is de wens van de gemeenteraad van Tiel opgenomen om tot een oplossing te komen voor kinderen die uitgezet dreigen te worden, maar die in Nederland geworteld zijn. Het college bespreekt de brief in zijn vergadering van 25 september. We sturen de brief daarna ter kennisname aan de gemeenteraad door.

Programma's

Programma 1**Veiligheid****Welke (nieuwe) beleidsontwikkelingen zijn er?**

Voor wat betreft alle geprioriteerde onderwerpen Veiligheid zijn plannen opgesteld en wordt hard gewerkt aan de uitvoering daarvan. We zien over de gehele linie een (soms forse) daling van het aantal meldingen en/of aangiften.

High impact crimes (focus woninginbraken)

HIC blijft de focus houden. Wel zijn een aantal interventies gestopt (b.v. besmettingsbrieven) of verminderd (b.v. aantal informatieavonden). Ook in het tweede kwartaal zien we een verdere daling van het aantal woninginbraken t.o.v. tweede kwartaal 2017 (van 72 naar 58).

Aanpak overlastgevende jongeren

Blijft een belangrijke prioriteit waarbij (nieuwe) groepen jongeren gemonitord worden en indien nodig worden opgepakt. We zien een sterke daling van het aantal meldingen overlast jeugd (van 234 naar 136).

De politie is gestart met het EPJO project. Dit betreft een programma voor groep 8 basisschool. Binnen dit programma is aandacht voor pesten en radicalisering. Een aantal scholen heeft zich inmiddels hiervoor aangemeld.

Binnen het Zohra project nemen opnieuw een aantal jongeren uit Tiel deel aan het programma.

Overlast en geweld op straat

Geen beleidsontwikkelingen. Blijft een belangrijke prioriteit. Het aantal bedreigingen is gedaald van 59 naar 27. Overlast van verwarde personen is fors gedaald in het eerste kwartaal (van 208 naar 188) na een aantal jaren van stijging.

In winkelcentrum Passewaay is voor langere duur een camera geplaatst.

Aanpak problematiek arbeidsmigranten

Problematiek rond arbeidsmigranten wordt volgens projectplan opgepakt. Een voorstel voor het juridisch instrumentarium (beleidsregels, paraplu bestemmingsplan en huisvestingsverordening) is gereed. Eind maart heeft de Raad met spoed een voorbereidingsbesluit vastgesteld waarin het 'verkameren' van woningen aan banden werd gelegd. Handhaving wordt geïntensiveerd. Met het innen van verblijfsbelasting wordt een aanvang gemaakt. Met uitzendbureaus zijn/worden afspraken gemaakt.

Aanpak fluïde (criminele) netwerken en ondermijning

In uitvoering.

Klimaatbeleid, duurzaamheid en afval

Klimaatbeleid

De overgang naar een samenleving die volledig draait op duurzame energie, is in volle gang. Per 1 juli 2018 worden- ook in Tiel- nieuwe huizen en gebouwen niet meer op het aardgas aangesloten. Voor de bestaande wijken heeft de gemeente uiterlijk in 2021 een warmteplan klaarliggen, zo is opgenomen in het landelijke Klimaatakkoord. Hierin staat ook de afspraak dat regio's deze zomer in een Regionale Energie Strategie aangeven welke bijdrage zij leveren aan het landelijke doel: een halvering van de CO₂-uitstoot in 2030.

Wat doen we dit jaar?

Veiligheid

High impact crimes (focus woninginbraken)

- Aanpak criminele groep (o.a. binnen het project fluïde netwerken en het I(nter)G(emeentelijk)P(roject) Tiel)
- Heling aanpak (verder uitbouwen van het DOR: digitaal opkoop register en steekproefsgewijze controle daarvan)
- Bevorderen en uitbreiden van het aantal buurtpreventieteams (inmiddels zijn er 31 actief)
- Uitvoeren donkere dagen offensief
- Promoten politie keurmerk veilig wonen. Aangaan gesprek met woningcorporaties
- Implementatie wet aanpak woonoverlast

Aanpak overlastgevende jongeren

- Iedere jeugdgroep een plan van aanpak. Afstemming vindt plaats in het veiliger wijkteam
- Iedere probleem jongere een individueel plan van aanpak
- Integrale, multidisciplinaire aanpak criminele groep
- Monitoren ontwikkeling jeugdgroepen d.m.v. toepassen groepsscan systematiek
- Afstemming in veiliger wijkteam (en JPN) van de interventies verschillende partijen
- Actieve inzet en monitoring camera's

Overlast en geweld op straat

- Regie en aansturing door veiliger wijkteam. Afstemming van de interventies verschillende partners
- Plan van aanpak rond Ramadan periode
- Gerichte inzet van camera's
- Afspraken met Horeca maken
- Aanpak geweld tegen hulpverleners

Aanpak problematiek arbeidsmigranten

- Handhaving wordt geïntensiveerd
- Beleidsregels, paraplu bestemmingsplan en huisvestingsverordening vaststellen
- Innen verblijfsbelasting c.q. inschrijven arbeidsmigranten
- Uitvoeren eerder vastgesteld plan van aanpak
- Afspraken maken met uitzendbureaus

Aanpak fluïde (criminele) netwerken en ondermijning

- Integrale en multidisciplinaire aanpak
- Opstellen plan van aanpak ondermijning

Klimaatbeleid, duurzaamheid en afval

- Er zijn thema-ateliers en regionale raadbijeenkomsten geweest over de Regionale Energie Strategie. Ruimte-ateliers volgen nog ter voorbereiding op besluitvorming volgend jaar.

- Samen met de woningcorporaties, de netbeheerder en de energiecoöperatie verkennen we mogelijkheden voor het afkoppelen van aardgas. Er wordt een haalbaarheidsonderzoek naar de benutting van restwarmte uitgevoerd. Tijdens de woonmarkt is voorlichting gegeven over aardgasvrij wonen. Medio oktober is een informatiebijeenkomst over dit onderwerp om meer inwoners te activeren.
- Een aanzienlijk deel van de particuliere woningeigenaren is lid van een Vereniging van Eigenaren (VvE). Om ook deze groep te stimuleren om energiebesparende maatregelen te nemen, volgt een aparte voorlichtingscampagne. Als eerste stap zijn 900 brieven verstuurd naar de VvE's in Tiel.
- Een groep inwoners neemt deel aan EGT, Energie Groep Tiel. Deze groep inwoners is actief op verschillende vlakken van de energietransitie. Er is niet alleen aandacht voor energie besparing maar ook voor locatie keuze voor grootschalige energie opwek.

Vergunningverlening, toezicht en handhaving Bouw- en woningtoezicht

- Uitvoeringsprogramma 2018

Programma 2**Sociaal Domein****Welke (nieuwe) beleidsontwikkelingen zijn er?****Transformatie sociaal domein**

De inrichting van het sociaal domein na de decentralisaties (Wet maatschappelijke ondersteuning, Participatiewet, Jeugdwet) krijgt steeds meer vorm. Het blijkt dat dit voor de gemeente Tiel leidt tot een structureel financieel tekort op met name de uitvoering van de Jeugdwet. Het door het Rijk beschikbaar gestelde budget blijkt niet voldoende voor de uitvoering van gedecentraliseerde (nieuwe) taken. De zorgvraag van de Tielse inwoners is groter dan de zorgvraag bij inwoners van andere gemeenten. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de vraag naar jeugdhulp. Landelijk krijgt 11,2% van de jeugdigen jeugdhulp; in Tiel is dit 15,1% (bron: Waarstaatjegemeente). De opdracht tot onderzoek naar de oorzaak waarom de zorgvraag naar jeugdhulp zo hoog is opgepakt.

In 2018 zien wij geen afname van de zorgvragen en zorgkosten. Deze ontwikkelingen laten we zien in de gecombineerde Q1 en Q2 rapportage 2018.

Wij hebben een aanvraag voor een extra bijdrage uit het Fonds tekort gemeenten Sociaal Domein ingediend. De totale aanvraag bedraagt bijna 3 miljoen euro.

Wij hebben u geïnformeerd over de uitwerking van de onderzoeksopdrachten bezuinigingen sociaal domein 2018 en verwachte financiële resultaten.

Schuldhelpverlening

De afgelopen twee jaar is zowel tijd als geld geïnvesteerd in de kwaliteit, het bereik en de toegankelijkheid van schuldhulpverlening. Dit jaar zijn de eerste resultaten daarvan zichtbaar. In maart is het convenant Vroegsignalering van schulden ondertekend en is het project van start gegaan. Het doel is om zo vroeg mogelijk in gesprek te gaan met inwoners waarbij betalingsachterstanden zijn. De wachttijden zijn teruggebracht en de toegang tot schuldhulpverlening is laagdrempelig geworden, meer mensen melden zich voor hulp en advies. De informatievoorziening rondom inkomensregelingen en hulp bij schulden is verbeterd en er vinden gesprekken en bijeenkomsten plaats om tot een armoedepact te komen.

Integrale toegang voor alle zorgvragen

Aan de vormgeving van de integrale toegang voor hulp en ondersteuning wordt gewerkt.

De huidige inrichting van het sociaal domein wordt in beeld gebracht langs de wettelijke taken van onderzoek, toeleiden en uitvoeren. Dit wordt gedaan voor zowel de interne organisatie als de gesubsidieerde/ gecontracteerde externe organisaties. Daarnaast wordt er een afwegingskader opgesteld waarmee concrete keuzes ten aanzien van de inrichting onderbouwd kunnen worden. Dit leidt tot een advies over de best passende organisatie van de toegang tot het sociale domein voor de gemeente Tiel en daarbij ook de consequenties voor (gecontracteerde) organisaties (intern/ extern) in beeld te brengen.

Inkoop zorgaanbod Wmo en Jeugdwet vanaf 2019

In juni 2018 is het inkoopproces gestart. Wederom heeft een groot aantal aanbieders kenbaar gemaakt een raamovereenkomst Wmo en Jeugdhulp met de gemeente Tiel aan te willen gaan. De voorlopige gunning van de opdracht aan de aanbieders heeft plaatsgevonden. De gemeente Tiel heeft haar wensen ten aanzien van aanvullende afspraken bij het regionale inkoopbureau kenbaar gemaakt.

Doelmatigheid en rechtmatigheid in de zorg

Toezicht op én handhaven van de doelmatigheid en rechtmatigheid in de zorg heeft er toe geleid dat de overeenkomst met aanbieder Herstelcentrum C&S door ons eenzijdig is ontbonden. Wij hebben veel tijd, energie en geld gestoken in de continuering van zorg van ex cliënten van Herstelcentrum C&S. We zijn een aantal procedures gestart om de kosten te verhalen op de Herstelcentrum C&S.

De rechtbank Gelderland heeft een uitspraak gedaan over o.a. onze vordering op Stichting Job Lanceer/ de heer C. v.d. Heuvel. Gezien de uitspraak overwegen wij om in beroep te gaan tegen het vonnis van de rechtbank

Solidariteit kosten jeugdzorg

Voor 2015 en 2016 waren er, tussen de acht samenwerkende gemeenten in de regio Rivierenland in het Sociaal Domein, afspraken gemaakt over solidariteit in de bekostiging van een specifiek aantal dure kostensoorten jeugdzorg. Wij hebben besloten deze afspraken ook toe te passen m.b.t. de uitgaven jeugdzorg 2017. Afspraken over solidariteit 2018 zijn nog niet gemaakt.

LHBTI (Lesbisch, homo, biseksueel, transgender en intersekse conditie)

We hebben een uitvoeringsagenda LHBTI die nog vastgesteld moet worden. Deze agenda heeft tot doel om een hogere sociale acceptatie van LHBTI's te bereiken. Dit betekent dat de leefomgeving veilig is, dat aandacht voor LHBTI verankerd is in het beleid van verenigingen en organisaties en dat LHBTI's zich kunnen laten zien, zichtbaar en weerbaar zijn in Tiel. We dragen als Tiel op Coming Out Day uit, dat we hier oog voor hebben met een speciaal programma.

Inclusieagenda

Eind 2006 hebben de Verenigde Naties het Verdrag voor de rechten van personen met een handicap aangenomen. Hierin staat welke rechten mensen met een beperking hebben. Nederland heeft dit VN-Verdrag in 2016 bekrachtigd. Met onze partners verkennen we hoe we hier uitvoering aan kunnen geven.

Langer zelfstandig (thuis) wonen**Tarieven huishoudelijke ondersteuning**

Met de aanbieders huishoudelijke ondersteuning zijn met terugwerkende kracht nieuwe afspraken gemaakt over de hoogte van de tarieven. Per 01-01-2018 gaan we iets hogere tarieven betalen. De verwachte financiële effecten zijn minimaal en reeds verwerkt in de begroting voor 2019.

Sluitende en passende ketens van zorg**Beschermd wonen**

In december 2017 is het regionale beleidsplan Samen Dichtbij vastgesteld, waarbij de toekomst van beschermd wonen en de maatschappelijke opvang beschreven wordt. In 2018 is een start gemaakt met de nieuwe inkoop- en subsidieafspraken die daar voor nodig zijn en is gestart met een doorvertaling van het regionale beleidsplan voor Tiel. Ook is onderzoek gedaan naar de woonbehoefte die er ontstaat voor deze doelgroepen. Dit zal in 2019 landen in de Woonvisie.

De werkwijze rond maatschappelijke opvang, beschermd wonen voorzieningen, ambulante ondersteuning aan huis en het regieteam multiprobleemhuishoudens zal in het kader van de sluitende zorgketens en de integrale toegang van de gemeente Tiel verder op elkaar afgestemd worden.

Aanpak van personen met verward gedrag

Op 1 oktober moest er een sluitende aanpak zijn in opdracht van VNG, Ministerie van Volksgezondheid welzijn en sport en het ministerie van Veiligheid en Justitie. In Tiel is deze sluitende aanpak op tijd gerealiseerd op basis van diverse pilots. Deze pilots lopen tot eind april 2019. Een van de pilots is onder andere de wijkgerichte GGZ. Daarnaast lopen er nog regionale pilots in het kader van acute zorg GGZ.

Gezond en veilig opgroeien en leven

Start pilot Praktijkondersteuner Huisartsen Jeugd GGZ (POH jeugd)

In juni 2018 is de pilot POH jeugd daadwerkelijk gestart. De pilot duurt één jaar.

Aanvraag bijdrage uit het Transformatiefonds

Samen met de anderen 9 gemeenten in de jeugdregio Rivierenland hebben we een aanvraag voor een bijdrage uit het transformatiefonds ingediend. Het totaal beschikbare bedrag voor de hele regio is €537.530,-. De verdeling tussen de gemeenten is nog niet in beeld gebracht.

Rijksvaccinatieprogramma

Met ingang van 2019 wordt de financiering van de rijksvaccinatieprogramma's vanuit het Rijk overgeheveld naar de gemeenten. Dit betekent dat de gemeente Tiel met de partijen die de vaccinatieprogramma's uitvoeren (GGD Gelderland-Zuid en Santé) afspraken maakt over de uitvoering en financiering van de vaccinatieprogramma's per 2019. Voor de financiering ontvangt de Gemeente Tiel in 2019 extra financiële middelen vanuit het rijk. Naar verwachting dekken deze extra financiële middelen vanuit het rijk ook de kosten voor de uitvoering van de vaccinatieprogramma's.

Verhoging van het aantal passende arbeidsplaatsen

Participatiewet en wet Banenafpraak

De ontwikkelingen in de Participatiewet geven een lichte daling van het aantal uitkeringen aan. Tot augustus een daling van per saldo 22 uitkeringen. Het werkzoekendenbestand bestaat in toenemende mate uit mensen met een heel lange afstand tot arbeid (88%).

Plaatsingen van werkzoekenden gebeurt in toenemende mate met loonkostensubsidie.

Hierin zit wel het financiële dekkingsprobleem dat is gebleken in de Jaarrekening 2017 van Werkzaam. Dit werkt ook nog door in het begrotingsjaar 2018. Doordat in het programma Werk ook een meevaller zit bij de WSW-oud is de verwachting dat er voor Tiel een nadeel resteert van € 0.35 mln.

In de Prinsjesdagstukken heeft het kabinet meegedeeld dat de loonkostensubsidies niet vervangen zullen worden door een systeem van loondispensatie in 2019. Dat leidt op dit moment tot minder onzekerheden.

De arbeidsparticipatie verhogen, verminderen van werkloosheid

Participatiebeleid

De gemeente doet zelf de begeleiding van klantgroep 4 van de Participatiewet. Het participatiebeleid voor deze doelgroep is door het college vastgesteld in augustus 2018. Het gaat om samenwerking en effectieve inzet op welzijn, zorg, activering, vrijwilligerswerk educatie en arbeidsoriëntatie. Daarbij wordt gezocht naar wijkgerichte mogelijkheden en samenwerking via de wijkregisseurs. De uitvoering hiervan is gestart in september.

Wat doen we dit jaar?

Wijkgericht werken

Dit doel willen we bereiken door in te zetten op:

- Doorontwikkelen van wijkgericht werken
- Met inwoners opstellen van wijkprofielen en wijkagenda's
- Nagaan van behoefte bij initiatiefnemers aan en mogelijkheden voor een digitaal platform om kennis en ervaring rond inwoner-initiatieven uit te wisselen
- Ontwikkelen van instrumentarium om maatschappelijke meerwaarde van inwoner-betrokkenheid in beeld te brengen (maatschappelijke kosten-baten-analyse)
- Ontwikkelen van financieel instrumentarium voor inwoners en organisaties voor hun initiatieven (kennis verspreiden over crowd-funding, subsidiemogelijkheden, bestaand budget als co-financiering, mogelijkheden voor garantstelling etc.)
- De ambassadeurs gaan in gesprek met de stad over de toekomst van Tiel

- Gezamenlijke doorontwikkeling Welzijn Nieuwe Stijl met het gehele veld, o.a. opdracht aanhaken andere partijen; organiseren kennisuitwisseling; doorontwikkeling voor-en-door methode

Langer zelfstandig thuis wonen

Dit doel willen we bereiken door in te zetten op:

- Dementievriendelijke gemeente en ketenzorg dementie
- Versterken van mantelzorgers
- Voorkomen van eenzaamheid
- Welzijn nieuwe stijl
- Tijdige signalering van kwetsbare ouderen
- Voldoende aangepaste woningen
- Preventie
- Beschermd wonen
- Inclusief beleid
- Burgerparticipatie

Inwoners met een ondersteuningsvraag zo zelfstandig mogelijk mee laten doen in de samenleving

Dit doel willen we bereiken door in te zetten op:

- Aanpak armoede en schulden:
  - opzetten Tiels armoedepact
  - project Vroegsignalering van schulden
  - preventie
  - budgetbeheer
  - inzet vrijwilligers (thuisadministratie en formulierhulp)
  - effectieve samenwerking met maatschappelijke partners
- Inkomensregelingen voor minima in herkenbare pakketten
  - kindpakket
  - woonpakket
  - financieel pakket

- o medisch pakket met een collectieve aanvullende zorgverzekering voor minima

Gezond en veilig opgroeien en leven

Dit doel willen we bereiken door in te zetten op:

- Blijvende aandacht voor preventie
- Investeren in een stevige lokale preventieve basis
- Zoveel als mogelijk verschuiving van intramurale zorg ('beschermd wonen') naar ambulante zorg ('thuis')
- Samenwerking in de toegangen voor jeugdhulp
- Aanpak van Huiselijk geweld en kindermishandeling
- Stimuleren van gebruikmaken van de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling en de Verwijsindex Risicojeugd
- Jeugdhulp aan jongvolwassenen
- Inzet kindpakket (via het Jeugdfonds sport -en cultuur en stichting Leergeld)

Gezondheid

De nieuwe lokale gezondheidsagenda wordt begin 2019 ter besluitvorming aan de raad aangeboden.

Samen met maatschappelijke partijen, zorginstanties en inwoners zetten we in op preventie. De Diabetes Challenge Tiel, een initiatief vanuit het Eerstelijns Centrum Tiel, is in 2018 door meerdere partijen opgezet en gedragen om zo veel mogelijk inwoners in Tiel in beweging te krijgen. Vanuit 'Heel Tiel beweegt' stimuleren we de samenwerking tussen de gezondheidssector, welzijn, onderwijs en de Tielse sportwereld.

In Tiel-West werken we samen aan een gezonde wijk. Vanuit verschillende invalshoeken (zoals eten, ontmoeten, spelen en bewegen) komt jong en oud in aanraking met een gezonde leefstijl. Om deze integrale aanpak te realiseren vindt samenwerking, verbreding en afstemming plaats tussen de diverse partners en projecten, zoals 'De gezonde school' en 'Tiel aan de gezonde zijde'.

Om de vitaliteit en gezondheid van inwoners te versterken willen we dat iedereen, ongeacht zijn/haar beperking, kan sporten. Met Uniek Sporten ondersteunen we sportaanbieders bij het realiseren van een aanbod voor mensen met een beperking en ondersteunen we mensen met een beperking bij het vinden van een plek waar zij graag sporten. Met behulp van een subsidie 'Grenzeloos Actief' zetten we in op een grotere bekendheid van het sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking, met name bij onze partners in het sociaal domein. Hiermee dragen we bij aan het versterken van de samenwerking tussen zorg en sport opdat 'Heel Tiel Beweegt'.

Samen met de GGD Gelderland Zuid is in oktober een project gestart, gefinancierd door een subsidie van ZonMW, om de aanpak van het terugdringen van overgewicht te versterken.

Sluitende en passende ketens van zorg

Dit doel willen we bereiken door in te zetten op:

- Wijkverpleging verbinden van zorg en welzijn
- Aanpak van Multi-probleem Huishoudens
- Inloop GGZ
- Integrale toegang tot de zorg

We spreken niet meer van kwetsbare inwoners, maar van inwoners in een kwetsbare situatie. Met deze blik bedoelen we de inwoners te versterken door aanpak van de situatie waarin zij zich bevinden. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om een kwetsbare financiële situatie, mentale situatie of woonsituatie. Door het versterken van deze inwoners in een kwetsbare situatie is de kans op herstel groter en de kans op terugval kleiner.

De volgende trajecten lopen:

- Verdere implementatie van de Tielse aanpak Multiprobleemhuishoudens;
- Bovenregionale visie- en beleidsontwikkeling Beschermd Wonen;
- Uitvoeringsdocument Verwarde Personen;
- Uitvoeringsprogramma OGGz/MO;
- Verdere uitwerking onderste treden Woonladder;
- Vernieuwing van de prestatieafspraken rond Bijzondere Zorg;
- Uitvoeringsplan Huiselijk geweld en kindermishandeling.
- Intensivering schuldhulpverlening

Werken als beste medicijn

Dit doel willen we bereiken door:

- Een vraaggerichte kwalificatie naar vermogen
- Aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt voor kwetsbare jongeren

- Aansluiting onderwijs en dag-activering voor kwetsbare jongeren
- Verbinden van voortijdig schoolverlaters en de Participatiewet
- Tegengaan van laaggeletterdheid en voorbereiden op de digitale maatschappij

Verhogen van het aantal passende arbeidsplaatsen

- Activeren en intensiveren van de afstemming van EZ-beleid, ruimtelijke ontwikkeling- en arbeidsmarktbeleid gericht op werkgelegenheidsontwikkeling (m.n. via POA = platform onderwijs arbeidsmarkt).
- Vergroten van de afstemming van bedrijfsvestigingen en werkgelegenheid op het arbeidsaanbod van (werkloos werkzoekende) Tielse inwoners
- Ondersteunen en intensiveren van de regionale werkgeversbenadering en lokaal inzetten op social return en maatschappelijk verantwoord ondernemen (gebruik PSO certificering)

De arbeidsparticipatie verhogen, verminderen van werkloosheid

- Werkzaak Rivierenland centraal positioneren voor dienstverlening aan werkgevers, werknemers en jongeren > 18 jaar zonder startkwalificatie voor scholing. Deze dienstverlening laten richten op het beperken of verminderen van de werkloosheid in Tiel.
- Beleid ontwikkelen en organiseren op het niveau van de arbeidsmarktregio Rivierenland.
- De integratie uitkering sociaal domein t.b.v. re-integratie in het gemeentefonds effectief inzetten op arbeidstoeleiding van mensen binnen de Participatiewet, de oude WSW en het nieuwe Beschut Werk.
- Mensen laten werken naar hun vermogen vanuit de Participatiewet en de Wmo. Bijvoorbeeld in combinaties van beschut werk en arbeidsmatige dagbesteding.

Programma 3**Vitale en aantrekkelijke stad****Welke (nieuwe) beleidsontwikkelingen zijn er?****Cultuur****lokaal convenant cultuur en onderwijs.**

Rijk en provincies sporen gemeenten aan om samen met de scholen cultuureducatie zo goed mogelijk te borgen in het onderwijs. Het gaat hierbij om gemeenten waar scholen zijn die gebruik maken van de subsidieregeling Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK). In Tiel maken veel scholen gebruik van deze subsidieregeling van Rijk en de provincie.

Het college heeft eind mei een intentieverklaring ondertekenend, waarin de gemeente aangeeft dat zij in 2018, samen met onderwijs en de culturele instellingen, start met het opstellen van een lokaal convenant cultuur en onderwijs. Er is bij de schoolbesturen draagvlak voor het afsluiten van zo'n convenant. Scholen, gemeente en culturele instellingen maken in zo'n convenant per school concrete afspraken over de borging van cultuureducatie in het onderwijs en de inzet van tijd, ruimte en middelen.

Evenementen

Het college vernieuwt en actualiseert het evenementenbeleid. Dit gebeurt vanwege de evaluatie van evenementen, nieuwe wetgeving (Algemene Plaatselijke Verordening en Besluit brandveilig gebruik en basishulpverlening overige plaatsen) en landelijke ontwikkelingen op het gebied van evenement-veiligheid.

Wat doen we dit jaar?

Sport

Voor de nieuwbouw van het zwembad hebben drie partijen zich aangemeld. Volgens planning start in 2018 de aanbesteding. Over de uitkomst van deze aanbesteding informeren wij de raad.

Cultuur

- Bibliotheek Rivierenland: uitvoering afspraken zoals opgenomen in de beschikking aan Bibliotheek Rivierenland 2018. Regulier bibliotheekwerk, leesbevordering en mediawijsheid in peuterspeelzalen en basisscholen, taalondersteuningsprogramma's, activiteitenprogramma etc..
- Cultuurbedrijf: uitvoering afspraken convenant 2018 - 2022. Realisatie van een divers en breed programma voor de podiumkunsten (Agnietenhof en Zinder), vrijetijdsaanbod cultuureducatie, doorlopende leerlijnen cultuureducatie, tentoonstellingsprogramma, ondersteuning amateurkunst etc..
- Lokaal convenant Cultuur en Onderwijs tussen schoolbesturen, gemeente en culturele instellingen (toelichting zie beleidsontwikkelingen).
- Vervangen dakbedekking Agnietenhof 1e fase (€ 45.500). Deze vervanging in twee fasen vindt plaats vanwege de plaatsing van zonnepanelen op het hoofdgebouw.
- Flipje en Streekmuseum: beheer collectie, organisatie tentoonstellingen, lessen erfgoededucatie en realisatie permanente tentoonstelling archeologie Medel.
- Verlenen van subsidies op basis van de deelverordening amateurkunst.
- Verlenen subsidies aan organisatoren culturele evenementen.
- Beheer en onderhoud beelden in de openbare ruimte.
- Stadsbeiaardier: bespeling carillon Maartenskerk en organisatie evenementen i.s.m. Stichting Beiaard Tiel.

Evenementen

- Voorbereiden op evenementen
- Evenementenvergunningen verlenen
- Evenementen evalueren

- Geld geven aan organisatoren (subsidie en sponsorbijdrage)

Programma 4**Mobiliteit****Welke (nieuwe) beleidsontwikkelingen zijn er?****Reguleren van parkeren (in de binnenstad)***Parkeerrouting binnenstad*

Om bezoekers van de binnenstad en het cultuurcluster te verwijzen naar de nieuwe parkeergarage in de Westluidense Poort en de andere parkeerterreinen rondom de binnenstad is medio 2018 met wegwijzers een gesloten parkeerroute aangegeven.

Inkomsten betaald parkeren

De parkeeropbrengst over het 1e half jaar van 2018 is bekend. Het gebruik van parkeergarage Westluidense Poort blijft achter bij de prognose. De totale parkeeropbrengst over 2018 komt naar verwachting circa € 400.000,= lager uit dan begroot. De parkeergarage Westluidense Poort is in gebruik sinds 14 augustus 2017. De praktijkervaring in andere steden leert dat er bij nieuwe parkeergarages altijd sprake is van een ingroei- en gewenningsperiode. In dat kader is het niet uitgesloten dat de opbrengst de komende jaren toch nog toe zal nemen. Echter, voor een realistisch beeld van de ontwikkeling van het saldo van de bestemmingsreserve parkeren in de komende coalitieperiode dient de opbrengst in de begroting van parkeren naar beneden te worden bijgesteld.

Wat doen we dit jaar?**Regionale infrastructuur***Regionale mobiliteitsagenda*

In het kader van de uitwerking van het Ambitiedocument 2016-2020 heeft de Regio een regionale Mobiliteitsagenda opgesteld. Op 26 september 2018 heeft de Raad ingestemd met deze agenda.

De Regio werkt de Mobiliteitsagenda uit tot een Uitvoeringsagenda. Naar verwachting kan eind 2018/begin 2019 de Raad een besluit nemen over de Uitvoeringsagenda en de Tielse bijdrage aan een te vormen regionaal Mobiliteitsfonds.

Regionale OV-ontsluiting

Versis

De start van het leerlingenvervoer via Versis is in augustus goed verlopen.

De andere gemeenten in de Regio Rivierenland hebben nog géén besluiten genomen m.b.t. het onderbrengen van het leerlingenvervoer bij Versis. Dat heeft o.a. te maken met lopende overeenkomsten met vervoerders.

Klanttevredenheidsonderzoek onder "Wmo reizigers" bij Versis

In opdracht van het beheerbureau van Versis (ondergebracht bij de Regio Rivierenland) heeft Moventem een klanttevredenheidsonderzoek ingesteld onder de gebruikers van het vraagafhankelijk vervoer. Er zijn 1200 reizigers aangeschreven. 572 daarvan hebben de vragenlijst volledig ingevuld.

De respondenten waren over het algemeen zeer tevreden. De dienstverlening van Versis wordt gemiddeld met een 8.02 beoordeeld. Ook de tevredenheid over de voertuigen en de chauffeurs is zeer goed te noemen; resp. 7.85 en 7.88 is de beoordeling.

Programma 5**Ruimtelijke en Economische ontwikkeling****Welke (nieuwe) beleidsontwikkelingen zijn er?****Aantrekkelijk wonen en leven stimuleren door ruimtelijke ontwikkelingen en inrichting verder vorm te geven**

Er zijn geen afwijkingen/ nieuwe beleidsontwikkelingen.

Voldoende en passende werkgelegenheid behorende bij de regiofunctie van Tiel

De regio Rivierenland heeft de RegioDeal 'Talent voor toekomstbestendig Rivierenland' opgesteld. Met deze RegioDeal wil de regio werken aan de doelstellingen van het Rijk en een beroep doen op de financiële middelen die in het Regeerakkoord 'Vertrouwen in de toekomst' zijn gereserveerd voor het aanpakken van regionale knelpunten, de zgn. Regio Envelop. Begin 2019 zal duidelijk worden of deze deal ook door het Rijk wordt gesteund.

Versterken van de Tielse binnenstad

Er zijn geen afwijkingen/ nieuwe beleidsontwikkelingen.

Versterken van recreatie / toerisme in Tiel

Er zijn geen afwijkingen/ nieuwe beleidsontwikkelingen.

Versterken van de historische identiteit

Er zijn geen afwijkingen/ nieuwe beleidsontwikkelingen.

Wat doen we dit jaar?

Aantrekkelijk wonen en leven stimuleren door ruimtelijke ontwikkelingen en inrichting verder vorm te geven

Er zijn geen afwijkingen/ nieuwe ontwikkelingen.

Voldoende en passende werkgelegenheid behorende bij de regiofunctie van Tiel

Er zijn geen afwijkingen/ nieuwe ontwikkelingen.

Versterken van de Tielse binnenstad

- Voor het uitvoeringsprogramma, opgesteld aan de hand van de binnenstadsvisie, zijn geen financiële middelen beschikbaar. Hierdoor kan niet tot uitvoering worden overgegaan.
- Extra financiële middelen zijn beschikbaar gesteld voor het aanbrengen van Wifi telpunten in de binnenstad. De telpunten zijn aangebracht en gegevens worden gegenereerd.

Versterken van recreatie / toerisme in Tiel

Er zijn geen afwijkingen/ nieuwe ontwikkelingen.

Versterken van de historische identiteit

Er zijn geen afwijkingen/ nieuwe ontwikkelingen.

Programma 6

Openbare ruimte

Welke (nieuwe) beleidsontwikkelingen zijn er?

Er zijn binnen dit programma geen afwijkingen/ nieuwe ontwikkelingen.

Wat doen we dit jaar?

Er zijn geen afwijkingen/ nieuwe ontwikkelingen.

Programma 7**Onderwijs****Welke (nieuwe) beleidsontwikkelingen zijn er?****Goed voorbereid aan de start*****Onderwijsachterstandenbeleid (Wet Ontwikkelingskansen door Kwaliteit en Educatie - Wet OKE)***

De specifieke uitkering gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid 2011- 2018 vervalt met ingang van 1 januari 2019. De afgelopen zeven jaar konden gemeenten de budgetten doorschuiven naar het daarop volgende jaar. Nu in 2018 de beleidsperiode wordt afgesloten, is het voor gemeenten niet meer mogelijk om de middelen door te schuiven naar de nieuwe periode. Overschotten gaan terug naar het Rijk, zo ook voor de gemeente Tiel.

Het Rijk heeft duidelijkheid gegeven over de nieuwe bekostigingssystematiek voor het onderwijsachterstandenbeleid per 1 januari 2019. In de nieuwe indicator worden verschillende omgevingsfactoren meegenomen: opleidingsniveau ouders, gemiddelde opleidingsniveau van de moeders op school, land van herkomst ouders, verblijfsduur van de moeder in Nederland en of het gezin in de schuldsanering zit. Voor de gemeente Tiel betekent dit een ophoging ten opzichte van de huidige specifieke uitkering per kalenderjaar 2019.

Niemand mag uitvallen**Leerlingenvervoer**

Het leerlingenvervoer (onderdeel taxivervoer) is met ingang van schooljaar 2018-2019 ondergebracht in het regionale Vervoerssysteem Versis, dit nieuwe schooljaar in algemene zin goed van start gegaan. De start is in oktober geëvalueerd met de klankbordgroep ouders leerlingenvervoer.

Wat doen we dit jaar?

Goed voorbereid aan de start

- In het kader van de harmonisatie peuteropvang is dit jaar een nieuwe subsidiesystematiek voor (VVE-)peuteropvang ingevoerd. Dit najaar vindt een evaluatie plaats met de aanbieders.
De subsidie uitgaven vallen lager uit dan begroot voor 2018, omdat alleen subsidie verstrekt wordt voor gerealiseerde peuterplaatsen waarvan ouders geen recht hebben op kinderopvangtoeslag.
Tiel volgt de belastingdienst wat betreft de maximaal te vergoeden uurprijs peuteropvang. Inmiddels is bekendgemaakt dat deze per 1 januari 2019 verhoogd wordt van € 7,45 naar € 8,02.
- Per 1 januari is er bijzondere bijstand voor peuteropvang ingevoerd. Tot op heden is hier minimaal gebruik van gemaakt door ouders. Ook deze regeling wordt gelijktijdig met de harmonisatie peuteropvang geëvalueerd.
- Het Onderwijsachterstandenbeleid/ Voor- en vroegschoolse wordt uitgevoerd conform beleid.

Niemand mag uitvallen

- Afstemming tussen gemeenten en samenwerkingsverbanden over Passend Onderwijs en het Jeugdplan (Transitie jeugdzorg): De strategische agenda Betuws passend onderwijs wordt conform planning uitgevoerd.
- Ook de uitvoering van de maatregelen Voortijdig School Verlaten (VSV) verlopen conform planning. Regievoering vindt plaats via het RMC.

Volwasseneneducatie en laaggeletterdheid

We voeren als gemeente een wettelijke taak uit op gebied van volwasseneneducatie en laaggeletterdheid.

Uitvoering wettelijke taak volwassenen educatie 2018

Het ROC is de uitvoerende partij. De regio heeft drie inhoudelijke doelstellingen opgenomen in het educatieplan 2018:

1. Het terugdringen van laaggeletterdheid in de regio

2. Het bevorderen van participatie door middel van opleiding en vrijwilligerswerk
3. Het samenwerken met lokale partners om zo een sluitend en breed aanbod te bieden

We kijken of we regionaal kunnen meedoen met een landelijke monitor volwasseneneducatie. Met deze monitor kunnen we meten welke effecten en resultaten de inzet van trajecten volwasseneneducatie heeft voor de inwoner die een traject volgt.

Aanpak in Tiel

Wij richten ons in Tiel specifiek op gezondheidsvaardigheden en laaggeletterden, educatieve zelfredzaamheid en laaggeletterdheid, pak je kans: economische zelfstandigheid voor vrouwen.

We kijken of we binnen de bestaande financiële kaders het leerhuis kunnen verstevigen. Het leerhuis is een netwerkorganisatie met aantal fysieke punten in de wijk waar inwoners terecht kunnen met vragen over taal, rekenen en/of digitale vragen. In het leerhuis stimuleren we inwoners om hun basisvaardigheden te verbeteren zodat zij optimaal kunnen deelnemen aan de samenleving en zelfredzaam worden.

Onderwijshuisvesting

Verbouw brede school De Waaijer Wadenoijen

De oplevering van de school heeft conform planning plaatsgevonden. De gerenoveerde school is in september feestelijk geopend. Hoewel op het moment van dit schrijven nog niet alle afrekeningen zijn ontvangen zal naar verwachting dit project sluiten met een negatief saldo van ongeveer € 45.000 inclusief btw. De reden voor deze overschrijding bestaat uit de optelsom van een aantal kleinere overschrijdingen op bouwtechnisch vlak die bij het opstellen van het plan van eisen niet voorzienbaar waren. Daarvan zijn de belangrijkste: extra asbest sanering, beschadigd metselwerk na verwijdering muurschilderingen en extra benodigde voorzieningen voor de tijdelijke huisvesting van de leerlingen tijdens de renovatie. Daarnaast was de bijdrage uit het wijkbudget, groot € 20.000, door het besluit van het dorpsbestuur om niet langer mee te doen met de gezamenlijke plannen, niet meer beschikbaar voor de renovatie.

Programma 8**Inwoners en Bestuur****Welke (nieuwe) beleidsontwikkelingen zijn er?*****Wat hebben we gedaan*****Het versterken van betrokkenheid en verantwoordelijkheid van inwoners, ondernemers en organisaties**

- Trots op Tiel is verzelfstandigd in een Stichting. In oktober verzorgen zij huis aan huis een mailing om bekendheid te geven aan Trots op Tiel en mensen op te roepen met ideeën te komen, dan wel zich aan te melden als hulp bij uitvoering van ideeën of ambassadeur.
- Tiel organiseert samen met EHERO (Erasmus Happiness Economics Research Organisation) en de brancheorganisatie voor professionals in het sociaal domein LCGW (Landelijk Contact Gemeentelijk Welzijnsbeleid) het landelijke congres 'Pluk het geluk in Tiel', in maart 2019. De taakstellende begroting voor de organisatie van dit congres is € 25.000,-, waarbij opgemerkt dat onderzocht wordt hoe de kosten zoveel mogelijk beperkt kunnen worden en of er bijdragen in natura of anderszins sponsoring ingezet kan worden. De kosten worden gedekt uit de incidentele middelen voor burger- en overheidsparticipatie. De middelen zullen voor het overgrote deel pas in 2019 worden uitgegeven.

Een sterke positie van Tiel in de regio

- Op de provinciale Omgevingsvisie heeft Tiel, samen met de andere drie centrumgemeenten Harderwijk, Zutphen en Doetinchem een reactie gegeven om het belang van de middelgrote steden te benadrukken.

- Onze positiebepaling in gemeenschappelijke regelingen is nog een zoektocht.

Wat doen we dit jaar?

Het versterken van verantwoordelijkheid en betrokkenheid van inwoners, ondernemers en organisaties

- We gaan in 2018 samen met de inwoners door op de ingeslagen weg van wijkregisseurs, ambassadeurs uit de samenleving en de Spiegelgroep.
- Een inwerkprogramma voor de nieuwe raad legt de basis voor samenwerking tussen raad en samenleving.
- Een nieuw programma Vitale Lokale Democratie wordt samen met de nieuwe raad uitgewerkt.

Optimale dienstverlening aan inwoners, bedrijven en instellingen

- Vanwege technische complicaties, zoals het nog ontbreken van een werkende koppeling met het Nationaal Parkeer Register en het ontbreken van een werkende koppeling met de handheld apparatuur, is het digitaal aanvragen van parkeervergunningen nog niet mogelijk.

Paragrafen

C. Onderhoud kapitaalgoederen

Integrale planning openbare ruimte

Integrale onderhoudswerken - planning 2018*

Nr.	Locatie	Omschrijving	Wijzigingen in stand van zaken
	Centrum		
2	Kleine Plantage - dierenpark	Vervangen houten bruggen	In uitvoeringsfase
	Noord		
6	Diverse locaties	Groot onderhoud aan civiele kunstwerken	Gereed
7	Diverse locaties	Reparatiemaatregelen riolering	In ontwerpfase

* Projecten die in eerdere jaren in aanvang (werkvoorbereiding) of uitvoering genomen zijn, kunnen nog wel in 2018 doorlopen, maar worden hier niet meer genoemd. De evaluatie van alle lopende projecten komt terug in de jaarrekening .

E. Bedrijfsvoering

Inleiding

1. Voortgang & bijsturing speerpunten 2018

Voor zover er een afwijking of andere urgente beleidsontwikkeling te melden is, staat de voortgang per thema beschreven. Binnen de paragraaf bedrijfsvoering onderscheiden we 3 thema's: personeel, procesbeheersing en werkfaciliteiten.

Personeel

Mobiliteit en inzetbaarheid

In navolging op de succesvolle pilot duurzame inzetbaarheid is de implementatie gestart van het instrument Mobulus. 2 testgroepen hebben hun bevindingen meegegeven aan de projectleider. De aanbevelingen zijn meegenomen in de verdere inrichting van het instrument. De eerste modules worden het laatste kwartaal 2018 uitgerold binnen de organisatie.

De basis voor 360 graden feedback is gelegd. Na instemming van MT en OR zal verdere implementatie plaatsvinden. 360 graden feedback maakt onderdeel uit de toolbox van de nieuwe HRM gesprekkencyclus.

De module matching maakt de cirkel binnen Mobulus rond. Hierin worden interne klussen en vacatures onder de aandacht gebracht bij de medewerkers. Hiermee kan een medewerker regie pakken op de eigen loopbaan.

Procesbeheersing

Inkoop

In 2009 heeft de Raad het Rekenkamerrapport vastgesteld met daarin diverse aanbevelingen rondom inkoop. De voortgang aangaande deze aanbevelingen staat opgenomen in het Jaarverslag Inkoop- en Aanbesteden 2017. Naast de opmerkingen en aanbevelingen van de rekenkamer zijn er ook opmerkingen en aanbevelingen van de accountant (2017) rondom inkoop en aanbesteden. Deze opmerkingen en bijbehorende acties staan vermeld in het Jaarverslag Inkoop- en Aanbesteden 2017. Een van de voornaamste acties in het Jaarverslag Inkoop- en Aanbesteden 2017 betreft het inrichten van een centraal punt voor contractbeheer. Er is behoefte aan één proces waarop regie kan worden uitgevoerd. Voor de uitvoering daarvan wordt een pilot voorgesteld met een contractbeheersysteem, maar hiervoor is (nog) geen budget opgenomen in de begroting. In het Jaarverslag Inkoop- en Aanbesteden 2017 staan diverse maatregelen opgenomen die wel binnen huidig budget opgepakt kunnen worden, waaronder zorgvuldiger gebruik van de algemene inkoopvoorwaarden en nog beter pro-actief sturen op de grens voor Europese aanbesteding.

Voor specialistische kennis op het gebied van inkoop wordt gebruik gemaakt van de faciliteiten van het Inkoopbureau van de Regio Rivierenland. De huidige afspraken met het Inkoopbureau dateren uit 2005. Deze afspraken zijn van algemene aard. Inmiddels zijn er belangrijke ontwikkelingen geweest die van invloed zijn op deze afspraken. De toename van administratieve lasten door herzieningen van de Aanbestedingswet, de grotere wens van professionalisering bij inkoop en aanbesteden, de invloed van social return, maatschappelijk verantwoord inkopen en een groeiend aantal andere beleidsdoelstellingen die worden vertaald naar Inkoopbeleid.

In 2017 zijn ambtelijke werkafspraken gemaakt om de regionale inzet zo nuttig mogelijk te kunnen gebruiken en de taken en rollen op elkaar af te gaan stemmen. Het maken van een lokale inkoopplanning heeft daarbij een grote prioriteit gekregen. In 2018 is er vervolgens een aanzet gedaan om afspraken te gaan maken rondom taken, rollen, verantwoordelijkheden, verantwoording, inspanning en controle. Er wordt gekeken naar de mogelijkheid van een dienstverleningsovereenkomst.

Sinds 2018 wordt een planning bijgehouden. Op basis van deze planning heeft het inkoopbureau medio 2018 gesignaleerd dat er een overschrijding van het beschikbare budget voor inhuur van specialistische dienstverlening inkoop kan dreigen voor 2018, als de behoefte gelijk blijft aan de eerste twee kwartalen van 2018. Op dit moment worden de oorzaken, de omvang van het potentiële risico en de mogelijke oplossingen voor 2018 en de hierop volgende jaren in kaart gebracht.

Social Return

Vanaf 2017 staan de Social Return eisen bijna altijd in de contracten van projecten boven de 209.000 euro. De meest recente ontwikkelingen aangaande Social Return zijn uitvoerig beschreven in het jaarverslag Inkoop- en Aanbesteden 2017.

Werkfaciliteiten

Geen afwijkingen te melden.

H. Grote projecten

Waalkade, fase 1

De trappen op de groene wal zijn klaar. De eerste proef met Appelpop is doorstaan.

De aanbesteding voor het werk voor het tweede deel van het project, de kademuur en de herinrichting incl. parkeren én incl. de hellingbaan voor rolstoelgebruik, is weer in gang gezet. De 10 inschrijvers weten nu wat het budget is en kunnen wijzigingen voorstellen om tot dit bedrag te komen. De verwachting is dat we begin december het resultaat weten.

De daadwerkelijke uitvoering start per 1 april 2019. Dat is na de hoogwatersluitingsperiode van het Waterschap. Het voordeel daarvan is dat we geen tijdelijke oplossing hoeven te maken voor de aansluiting op de damwand van Van Dijkhuizen. Voor Appelpop 2019 is de kade klaar.

De accountant is op dit moment bezig met het verantwoorden van de subsidie rond een aantal grote projecten in Tiel, o.a. de Waalkade fase 1. Daarmee is de subsidie voor de Waalkade zeker gesteld.

Overdracht speelvoorzieningen

Bij diverse speeltuinwerkgroepjes is de nul-situatie vastgesteld en zij zijn nu ook echt van start gegaan. Op Burendag heeft de wethouder het eerste speeltuinwerkgroepje symbolisch een check van € 500 overhandigd voor het beheer en onderhoud. Aan elk speeltuinwerkgroepje dat begint, wordt dit bedrag overhandigd en apart de nodige aandacht besteed. Participatie vraagt om maatwerk.

Inmiddels zijn ook profielen opgesteld voor de potentiële bestuursleden van de op te zetten stichting. De vacaturen gaan dit jaar nog uit. De verwachting is dat in het eerste kwartaal van 2019 de stichting van start kan gaan.

FluviaTiel fase 1

Langs de Waal, tussen het Amsterdam-Rijnkanaal en de haven, is de afgelopen maanden hard gewerkt. De Echteldsedijk is versterkt door de aanleg van een klimaatdijk. Er zijn maatregelen genomen om de toename van kwelwater te verminderen, er is nieuwe natuur ontstaan en het gebied is beter toegankelijk gemaakt voor wandelaars. Ook is het gebied binnendijks deels opgehoogd zodat we daar in en volgende fase woningen kunnen bouwen. Binnendijkse ophoging is medio december 2017 opgeleverd. Opleveringsronde voor het overige werk heeft plaats gevonden in februari 2018. In maart 2018 is samen met de partners (Provincie Gelderland, Rijkswaterstaat, Waterschap Rivierenland en de

aannemer) stil gestaan bij de afronding van de werkzaamheden. De waargenomen punten tijdens de opleveringsronde zijn door de aannemer hersteld. De definitieve opleverdossier wordt eind oktober 2018 opgeleverd.

Nieuwbouw zwembad

Voor de nieuwbouw van het zwembad hebben drie partijen zich aangemeld. Er zijn twee geldige inschrijvingen ontvangen ten aanzien van de Europese aanbesteding Design and Build Nieuwbouw Zwembad Tiel. Na de toelichtende presentaties door de inschrijvers heeft de gunningscommissie haar beoordeling per subgunningscriterium onderbouwd en vastgelegd in een beoordelingsrapportage. De inschrijvingen passen binnen de vastgestelde inhoudelijke wensen, aanvullende wensen coalitieakkoord (glijbaan, duikplank en whirlpool) en financiële kaders (Vanaf 2021 is er € 483.000 structureel beschikbaar voor zwembad. Dit budget dekt de kapitaallasten en de exploitatielasten).

Het college heeft op 9 oktober 2018 advies van de gunningscommissie overgenomen en de inschrijvers zijn op de hoogte gebracht van de uitkomsten en beslissing. Direct na de definitieve gunning start de communicatie met gebruikers en de inwoners.

Na opdrachtverlening medio november 2018 start de aannemende partij met ontwerpfase en met de ruimtelijke inpassing van het nieuw zwembad op de locatie Laan van Westroijen 99. De definitieve ontwerp zal ter vaststelling voorgelegd worden aan het college (1e kw 2019).

De ruimtelijke inpassing zal voorgelegd worden ter vaststelling aan het college en de raad (1e / 2e kw 2019).

Het werk wordt uitgevoerd in 2019 en 2020 en is de bouw van nieuw zwembad eind 2020 gereed. Sloop en terrein inrichting is gereed in 2e kwartaal 2021.

Ombuigingen en bezuinigingen

Ombuigingen en bezuinigingen

Inleiding

Zoals u van ons gewend bent rapporteren we ook in deze voortgangsrapportage over de stand van zaken van de ombuigingen en bezuinigingen waartoe u besloten heeft.

Een aantal bezuinigingen waartoe in het verleden is besloten is nog niet gerealiseerd.

In deze paragraaf gaan we in op de ombuigingen en bezuinigingen die vanaf 2018 zijn ingeboekt maar die we nog niet (volledig) realiseren. In de begroting 2018 hebben we enkele bezuinigingen afgeboekt en voorstellen gedaan voor alternatieven.

Als bijlage 2 hebben we een overzicht opgenomen van alle bezuinigingen waartoe in de begroting 2018 is besloten.

Daarbij geldt de volgende kleurencode:

- wit: bezuiniging gaat pas in na 2018 of is al gerealiseerd
- oranje: nog niet zeker of de bezuiniging (geheel) wordt gerealiseerd
- rood: bezuiniging wordt niet volgens plan gerealiseerd

In de tweede helft van 2017 heeft de Rekenkamer onderzoek gedaan naar het proces en de verantwoording van de bezuinigingen van de afgelopen jaren.

Bij de behandeling van het rapport in de commissie Bestuur zijn twee afspraken gemaakt:

1. In de voortgangsrapportage wordt steeds een volledig overzicht gegeven van de stand van zaken van de lopende bezuinigingen, niet alleen de afwijkingen;
2. Er wordt gerapporteerd over de maatschappelijke effecten van de genomen bezuinigingsmaatregelen

ad. 1

Dit doen we in bijlage 2, in de tekst hierna gaan we nader in op de afwijkingen.

ad. 2

In de 1e voortgangsrapportage is vastgelegd voor welke maatregelen het relevant is om over maatschappelijke effecten te rapporteren. Vanaf deze 2e voortgangsrapportage rapporteren we voor het eerst over de effecten van die maatregelen. Dit lukt overigens nu nog niet voor alle maatregelen. We zien dit als een groeimodel.

Stand van zaken lopende bezuinigingen

Achterblijvende overhead € 112.542

We betrekken deze taakstelling bij de analyse van de salarissen en kosten van inhuur. Daarnaast zullen we hier overige bedrijfsvoeringsbudgetten bij betrekken.

Verkoop eigendommen € 200.000 per jaar gedurende 4 jaar

Een aantal panden staat in de verkoop, maar tot nu nog zonder resultaat.

Verblijfsbelasting MOE-landers € 525.000

Er wordt volop gewerkt aan het in beeld brengen van alle panden waar MOE-landers verblijven. De verwachting is dat we de geraamde opbrengst niet gaan realiseren. We boeken deze voorlopig af tot € 200.000.

Afschaffen PGB-systeem leerlingenvervoer p.m.

De overgang naar het nieuwe systeem is in gang gezet. Het is nog niet bekend of/hoeveel dit zal opleveren.

Extra rijksbijdrage inzetten voor dekking tekorten € 745.000

Bij het opstellen van de begroting gingen we er op basis van de meicirculaire 2017 vanuit dat we voor sociaal domein € 745.000 extra zouden ontvangen via de algemene uitkering. In de circulaire daarna is dit bedrag verlaagd tot € 456.000. We nemen de aanpassingen mee in de raming van de algemene uitkering.

Praktijkondersteuner huisarts Jeugd € 100.000

De realisatie van deze maatregel is in gang gezet, maar zal pas vanaf 2019 een besparing kunnen opleveren.

Gelijkschakelen budgetten voor wijkteams Jeugd € 150.000

De maatregel is inmiddels doorgevoerd, maar zal naar verwachting in 2018 slechts de helft van het ingeboekte bedrag opleveren.

Onderzoeksopdrachten € 125.000

De onderzoeken leveren voor 2018 nog geen bezuiniging op.

Reserve frictie ombuigingen

De stand van de reserve frictie ombuigingen bedraagt per 1-1-2018 € 305.377. Bezuinigingen die niet gerealiseerd kunnen worden dekken we uit deze reserve. Uit het vorige hoofdstuk blijkt dat een aantal bezuinigingen niet gerealiseerd zal worden. Dit betreft een bedrag van meer dan de stand van de reserve. Wij stellen daarom voor om de reserve geheel in te zetten als dekking voor het niet realiseren van bezuinigingen.

Financiële stand van zaken

Financiële stand van zaken

Inleiding

In dit hoofdstuk kijken we per programma eerst naar de uitgaven, waarbij het streven is om overschrijdingen op uitgaven op te vangen binnen het programma. Vervolgens kijken we naar de inkomsten en doen we voorstellen om deze wel of niet als vrij besteedbaar te beschouwen. Aan het eind van het hoofdstuk doen we vervolgens voorstellen hoe om te gaan met de verschillende uitkomsten hiervan. Daarmee geven we u als raad mogelijkheden om hierin zelf ook te sturen. Alle mutaties die zijn genoemd zijn incidenteel, tenzij anders vermeld.

Uitgaven en inkomsten per programma

Programma 1 Veiligheid

geen meldingen

Programma 2 Sociaal Domein

Uitgaven € 1.784.000 negatief

Besloten is dat de weerstandsvermogen van de GGD zal worden aangevuld tot 70% van de norm. Dit betekent voor ons een extra last van € 38.700. Voor Veilig Thuis is de begrotingswijziging lager vastgesteld dan we hebben geraamd, dat leidt voor ons tot een voordeel van € 46.000.

Via de algemene uitkering ontvangen we € 80.000 voor het project "matchen voor werk". Uitvoering vindt plaats bij Rw-Poa en we betalen het geld dan ook aan hen door.

Via de kwartaalrapportage houden we u op de hoogte van het verloop van de uitgaven voor de Jeugdzorg, de Wmo en het minimabeleid. De totale uitgaven van deze drie onderdelen zijn volgens de laatste raming € 3.216.000 hoger dan we hadden geraamd. Gedeeltelijke dekking hiervoor is beschikbaar in de algemene uitkering (zie onderdeel algemene baten en lasten)

Het aantal cliënten voor bijstandsverlening daalt, hierdoor nemen de kosten af met € 2.347.000.

De kosten voor sociale werkvoorziening zijn aanzienlijk lager dan eerdere jaren. We stellen de bijdrage aan Werkzaak hiervoor naar beneden bij met 770.000.

Werkzaak biedt sinds 2017 leerwerktrajecten aan voor bijstandsontvangers. De werkgever neemt hen in dienst en ontvangt hiervoor een vergoeding. Werkzaak betaalt de vergoeding, maar de bijstandsuitkering vervalt. Voor 8 van de 9 deelnemende gemeenten is dit budgettair neutraal, maar voor Tiel niet. Minder bijstandsontvangers betekent ook een lagere vangnetregeling. Tiel betaalt dus wel de inleenvergoedingen maar heeft niet het voordeel van lagere bijstandsuitgaven. In de bestuursrapportage 2018 van Werkzaak is de bijdrage voor Tiel bepaald op een bedrag van € 1.345.000.

We hebben een hogere rijksbijdrage ontvangen voor re-integratie, deze € 43.000 betalen we door aan Werkzaak.

In het hoofdstuk Ombuigingen en bezuinigingen hebben we gerapporteerd over de bezuinigingen in het sociaal domein die niet gerealiseerd worden. Dat betekent binnen dit programma een nadeel van € 200.000.

De bijdrage t.b.v. de jeugdgezondheidszorg van 0-4 jarigen is € 31.000 lager dan begroot.

In uw besluit van 17 mei 2018 heeft u een subsidie toegekend aan STMR en Buurtzorg van € 44.091 voor zorginfrastructuur. Deze verwerken we in deze voortgangsrapportage.

Inkomsten € 2.081.000 negatief

Uit de kwartaalrapportage blijkt dat de geraamde inkomsten niet gehaald worden. We verlagen de raming met € 201.000. Het gaat met name om de eigen bijdragen voor de Wmo.

Omdat de kosten voor bijstandsverlening dalen ontvangen we ook minder rijksvergoeding: € 1.880.000, inclusief vangnetregeling. Per saldo is er een voordeel op bijstandsverlening van € 467.000.

Programma 3 Vitale en aantrekkelijke stad

geen meldingen

Programma 4 Mobiliteit

Inkomsten € 400.000 nadelig, dekking via fonds parkeren

De parkeeropbrengst over het 1e half jaar van 2018 is bekend. Het gebruik van parkeergarage Westluidense Poort blijft achter bij de prognose. De totale parkeeropbrengst over 2018 komt naar verwachting circa € 400.000 lager uit dan begroot. Conform onze systematiek dekken we dit via de reserve Parkeren. Op korte termijn zullen we u informeren over het totaal van alle inkomsten en uitgaven m.b.t. parkeren.

Programma 5 Ruimtelijke en economische ontwikkeling

Uitgaven € 439.000 nadelig

In de begroting was een storting in de verliesvoorziening Grondexploitatie opgenomen van € 120.000. Doordat een aantal verliesgevende grondexploitatieprojecten is afgesloten bij de jaarrekening 2017 is deze storting niet meer nodig. Deze raming laten we dus vervallen. Tegelijkertijd moeten we projecten die voorheen als grondexploitatie golden nu aanmerken als projecten met maatschappelijk nut. Hierdoor komen de initiatiefkosten voor rekening van de algemene middelen en kunnen we ook uren van ons eigen personeel niet meer hieruit dekken. Dit laatste betekent een nadeel van ruim € 82.000. Voor 2018 ramen we aan ontwikkelkosten € 30.000, met name voor het project Rio Vahstal. Daarnaast is € 25.000 nodig voor herijking van de plannen in de omgeving van de oude bibliotheek/Bleekveld/gebouw Zinder. De afgelopen periode hebben we woonwagens verkocht op Rivierprik, Wiel en Inundatiedijk 17. In verband hiermee hebben we deze nu versneld afgeschreven. Dit betekent een extra last ruim € 338.000. Daarnaast storten we € 9.000 extra in de verliesvoorziening om deze op peil te houden. In 2017 hebben we een perceel verkocht aan de Medelsestraat. Hiervoor dienen nog saneringskosten te worden gemaakt, deze bedragen € 42.000.

Inkomsten € 363.000 voordelig

De opbrengst van de verkoop van woonwagens bedraagt € 383.000. Daar staat een lagere huuropbrengst tegenover van € 58.500 (gedekt door lagere kapitaallasten).

Programma 6 Openbare ruimte

Uitgaven € 96.000 nadelig

Voor de verbetering van de verantwoording over het Beheer van de Openbare Ruimte is een externe deskundige ingehuurd. De kosten hiervan bedragen € 96.000.

Programma 7 Onderwijs

Uitgaven € 174.000 voordelig

Met ingang van 2018 kunnen ouders meer kinderopvangtoeslag ontvangen die wordt afgedragen aan de peuterspeelzalen. Daardoor heeft het peuterspeelzaalwerk minder subsidie van de gemeente nodig. Dit levert een voordeel op van € 174.000.

Inkomsten € 7.000 nadelig

De verhuur van schoolgebouwen levert € 7.000 minder op dan de raming.

Programma 8 Inwoners en Bestuur

Uitgaven € 168.000 nadelig

Voor de gemeenteraadsverkiezingen hebben we borden laten plaatsen voor de verkiezingsposters. Mede als gevolg hiervan hebben we een overschrijding op het budget verkiezingen van € 18.000. Tegelijk met de gemeenteraadsverkiezingen is er een referendum gehouden over de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Dit heeft geleid tot € 15.000 extra kosten, welke worden vergoed via de algemene uitkering. Er zijn meer paspoorten, rijbewijzen en ID kaarten afgegeven dan verwacht. Dit leidt een extra afdracht aan het Rijk van € 75.000 (zie ook inkomsten).

De financiering van het A+O fonds (voor projecten in het kader van personeelsbeleid) vindt vanaf 2018 plaats via een bijdrage door de gemeenten. Onze bijdrage 2018 is € 16.127, waarvoor we compensatie hebben ontvangen via de algemene uitkering.

De Regio Rivierenland heeft een bestuursrapportage uitgebracht. Daaruit blijkt dat onze bijdrage € 28.000 hoger is dan was geraamd.

De premie voor de pensioenverzekering van wethouders (APPA) is € 7.000 hoger dan geraamd. Daarnaast zijn er extra kosten in verband met het afscheid van de gemeentesecretaris en twee wethouders, € 9.000.

Inkomsten € 120.000 voordelig

De opbrengst van afgifte van paspoorten, rijbewijzen en ID kaarten is € 120.000 hoger dan verwacht.

Overige uitgaven en inkomsten

Algemene baten en lasten

Uitgaven € 154.000 voordelig

Naar aanleiding van de bestuursrapportage van de BSR stellen we de bijdrage aan BSR met € 53.000 naar boven bij.

De rentestand is nog altijd zeer laag. Op kortlopende leningen realiseren we zelfs een negatieve rente. We proberen dan ook, binnen de grenzen van de wet, zoveel mogelijk met korte financiering te werken. We kunnen de raming van rentelasten voor lang geld met € 280.000 verlagen en die voor kort geld met € 75.000. Hier staat tegenover dat we € 91.000 minder rente kunnen toerekenen aan de grondexploitatie.

Op basis van de jaarrekening 2017 hebben we de afschrijvingslasten opnieuw berekend. Rekening houden met dekking uit reserves komen de afschrijvingslasten € 63.000 lager uit dan de raming. In de begroting hebben we een jaarlijkse stelpost van € 120.000 opgenomen voor onderuitputting kapitaallasten. Deze stelpost ramen we nu af, waardoor er per saldo een nadeel optreedt van € 57.000.

Inkomsten € 93.000 voordelig

Op basis van de prognose van de BSR ramen we de opbrengst OZB, met name voor niet-woningen, € 100.000 hoger.

Bij de begroting 2019 hebben we aangegeven te verwachten dat we de geraamde opbrengst voor verblijfsbelasting niet zouden halen. Ook voor 2018 stellen we voor om de raming van de opbrengst met € 325.000 te verlagen.

In deze voortgangsrapportage stellen we de raming van de algemene uitkering bij op basis van de mei- en septembercirculaire 2018. Met name de septembercirculaire heeft een fors negatief effect op de algemene uitkering. Oorzaak is dat het Rijk minder uitgeeft dan in de begroting was voorzien. Via de systematiek trap op trap af betekent dit ook een verlaging van de algemene uitkering. De algemene uitkering daalt in totaal met € 316.000.

Daarin begrepen is een aantal verhogingen die zijn bedoeld om ook hogere uitgaven mee op te vangen. Deze uitgaven vindt u terug in de rapportage over de diverse programma's. Het gaat om de volgende bedragen:

Doel van de uitkering	bedrag	Voorgestelde besteding
Schulden en armoede	66.456	Dekking tekorten minimabeleid
Referendum	14.564	Kosten referendum
Matchen op werk	80.000	T.b.v. regionaal werkbedrijf

Het vrij besteedbare deel van de algemene uitkering daalt daarmee met € 477.000.

Daarnaast hebben correcties van een aantal maatstaven plaatsgevonden op de algemene uitkering 2017. Dit leidt tot een verlaging met € 133.000.

De integratie-uitkering sociaal domein is hoger dan was geraamd, dit is een bedrag van € 462.000. Dit geld vormt een gedeeltelijke dekking voor hogere uitgaven in het sociaal domein.

Uit het hoofdstuk Ombuigingen en bezuinigingen blijkt dat we een aantal ingeboekte bezuinigingen niet realiseren. We zetten de reserve frictie Ombuigingen in als (gedeeltelijke) dekking voor deze tekorten.

Bedrijfsvoering

Uitgaven € 796.000 nadelig

Door autonome salarisontwikkelingen (afgesloten cao, sociale lasten, pensioenpremies e.d.) komen de salariskosten naar verwachting ongeveer € 300.000 hoger uit dan de raming.

Als gevolg van ontstane vacatures komen de salarislasten naar verwachting lager uit dan de raming. Daar staat extra inhuur van derden tegenover. Per saldo wordt een nadelig saldo van € 32.000 verwacht. Daarin is de taakstelling op overhead van € 112.000 niet in meegenomen. Deze taakstelling kan ook uit eventuele voordelen op huisvesting of andere bedrijfsvoeringsbudgetten gehaald worden.

Als gevolg van het vertrek van diverse managers, waaronder de gemeentesecretaris, hebben we dit jaar extra kosten moeten maken voor werving en selectie. Het budget verhogen we met € 40.000.

Als inhurende partij kunnen we aansprakelijk worden gesteld als een detacheringsbureau niet aan z'n belastingverplichtingen voldoet. Vanuit een inhuur die enkele jaren geleden heeft plaatsgevonden moeten we nu een boete betalen van € 46.900. Inmiddels zijn maatregelen getroffen die dergelijke boetes in de toekomst moeten voorkomen.

Bedrijfsvoeringsorganisatie West Betuwe (BWB) heeft een begrotingswijziging vastgesteld met daarin gevolgen voor onze bijdrage. In totaliteit is de bijdrage voor Tiel € 377.000 hoger dan geraamd.

Investerings

Aankoop opstal Hoge Hof 2 ad € 72.000

De gemeente heeft in het verleden een recht van opstal gevestigd t.b.v. Jeugdorkest Marieke. In de akte van levering (=eigendomsbewijs) is afgesproken dat de gemeente de waarde van de opstal vergoedt op het moment dat het Jeugdorkest ophoudt te bestaan. Inmiddels is het jeugdorkest opgeheven en moet uitvoering gegeven worden aan de afspraken die staan in de akte van levering.

Tijdelijke huisvestingskosten (ver)nieuwbouw 1e fase Lingecollege ad € 180.000

Aanleg tijdelijke fietsenstalling en parkeerplaatsen ten behoeve van het project herhuisvesting Lingecollege. De investering wordt afgeschreven in drie jaar en de kosten worden gedekt uit de hiervoor ingestelde reserve.

Verbouw brede school de Waaijer Waddenoijen ad € 45.000

Zie hiervoor de toelichting in programma 3.

Budgettaire neutrale mutaties

Naast de bovenstaande mutaties die invloed hebben op het saldo van deze voortgangsrapportage stellen we nog de volgende budgettaire neutrale mutaties voor (inkomsten en uitgaven stijgen of dalen en/of verschuivingen tussen programma's):

<i>Omschrijving</i>	<i>bedrag</i>
Opbrengst precarioheffing op elektriciteitsleidingen als inkomst meenemen en storten in algemene weerstandsreserve	2.052.000
Kapitaallasten ICT 2016 en 2017 dekken uit reserve automatisering	114.483
Verlaging verwachte uitgaven 2018 grondexploitatie	1.815.000
Verhoging verwachte inkomsten 2018 grondexploitatie	847.000
Kosten geschil Volker Wessels WLP uit reserve frictie WLP	100.000
Onvoorzien uitgaven en plankosten WLP uit reserve frictie WLP	60.000
Besteding en ontvangst provinciale subsidie project toezicht energietransitie door ODR	25.600
Sanering Wetro terrein ten laste van reserve strategische eigendommen	102.254
Extra kosten wachtgelden wethouders gedekt uit reserve wachtgelden	55.000
Kosten burgerparticipatie/Trots op Tiel t.l.v. geormerkte middelen algemene reserve	53.250
Kosten en ontvangst provinciale subsidie energieloket 2018	7.389
Voormalig personeel Zinder ten laste van reserves Zinder	204.225
Training en opleiding personeel Zinder ten laste van reserves Zinder	25.000
Gedeeltelijke kosten en dekking onderzoek loopstromen Binnenstad uit reserve parkeren (zie ook vermelding bij post onvoorzien)	2.923
Lagere opbrengsten parkeergelden en lagere3 storting in de reserve parkeren	400.000
Overheveling reserve Tielse methode naar reserve kapitaallasten buitensportaccommodaties ter dekking van kapitaallasten Wielerbaan	153.118
Onderhoud binnensportaccommodaties ten laste van reserve onderhoud	100.000
Kosten en baten gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid	187.500
Storting IKC naar bestemmingsreserve IKC i.p.v. naar algemene reserve	170.000
Kosten en ontvangst provinciale subsidie project Lekker lokaal Rivierenland	15.000
Diverse ESF en provinciale subsidies doorbetalen aan Rw-Poa	327.987
Organisatiekosten Rw-Poa te dekken uit bestemmingsreserve	308.000
Penvoerderschap projectorganisatie Wmo-Jeugd, bijdrage van deelnemende gemeenten	350.000

Burgerparticipatie

De verwachting is dat eind 2018 nog een overschot aan middelen voor burgerparticipatie bestaat. In 2019 wordt in Tiel het Gelukscongres georganiseerd. Daarom het verzoek om de restantmiddelen burgerparticipatie in 2019 in te kunnen zetten voor dit congres.

Organisatieontwikkelfonds

Voor de periode 2016 – 2018 is er een organisatieontwikkelfonds. Het doel van dit fonds is de knelpunten in de organisatie op te lossen en de ontwikkelkracht te versterken. Dit fonds is nagenoeg benut. Voor het onderdeel stuurinformatie zal echter in 2019 nog een bekostiging plaats vinden. Dit geldt mogelijk ook voor twee andere onderdelen (verplichtingenadministratie en teamontwikkeling). Wij stellen daarom voor om de restantmiddelen uit dit fonds ook te kunnen besteden in 2019.

Verloop post onvoorzien

Het verloop van de post onvoorzien is als volgt:

Stand na besluitvorming 1e voortgangsrapportage 2018	€ 50.000
Tiel beweegt	€ 12.500
Begeleiding traject nieuwe organisatievorm warenmarkten	€ 5.000
Onderzoek loopstromen Binnenstad	€ 12.500
Huidige stand	€ 20.000

Resumé

De begroting 2018 kwam na de behandeling in de raad uit op een positieve uitkomst van € 473.000.

Na de 1e voortgangsrapportage kwam het geraamde saldo 2018 uit op € 314.000 negatief.

De mutaties in deze 2e voortgangsrapportage tellen op tot een negatieve bijstelling van € 4.469.000

Daarmee komt het saldo voor 2018 uit op € 4.783.000 negatief.

De voornaamste oorzaak van het grote tekort is wederom het sociaal domein. Op dit moment loopt nog een aanvraag bij het fonds tekortgemeenten voor een bedrag van € 2,9 miljoen. Dit bedrag is bedoeld als tegemoetkoming voor gemeenten die in 2016 en 2017 tekorten

hadden op de nieuwe taken van het sociaal domein. Ons voornemen is om het bedrag dat zal worden toegekend in te zetten als dekking voor het tekort 2018.

Als het tekort 2018 werkelijkheid wordt zal dit een aanzienlijk effect hebben op het weerstandsvermogen. Zonder herijking van de risico's zal de weerstandsratio zakken van 0,98 naar 0,80 (matig).

Besluitvorming

Besluitvorming

Resumerend stellen wij u het volgende voor:

1. Deze voortgangsrapportage voor kennisgeving aan te nemen;
2. In te stemmen met de financiële mutaties van deze Voortgangsrapportage;

Bijlagen

Bijlage 1: Financiële mutaties

Groene bedragen betreffen voordelen; zwarte zijn nadelen.

	uitgaven 2018	inkomsten 2018
<u>Programma 1</u>		
<u>Programma 2</u>	<u>1.784.000</u>	<u>-2.081.000</u>
Aanvulling weerstandsvermogen GGD	39.000	
Begrotingswijziging Veilig Thuis	-46.000	
Project Matchen op Werk	80.000	
Bijstelling uitgaven Jeugd, Wmo en bijzondere bijstand cf kwartaalrapportage	3.216.000	-201.000
Bijstandverlening	-2.347.000	-1.880.000
Kosten werkvoorziening	-770.000	
Inhuurvergoedingen Werkzaak	1.345.000	
Doorbetaling rijksbijdrage re-integratie	43.000	
Niet realiseren bezuinigingen sociaal domein	200.000	
Bijdrage jeugdgezondheidszorg 0-4 jarigen	-31.000	
Subsidie zorginfrastructuur	44.000	
Overige verschillen	11.000	
<u>Programma 3</u>		
<u>Programma 4</u>		
<u>Programma 5</u>	<u>439.000</u>	<u>363.000</u>
Storting in verliesvoorziening GREX	-120.000	

Lagere urenrekening aan grondexploitatie	82.000	
Vorbereidingskosten initiatief en maatschappelijk nut projecten	30.000	
Kosten herijking plannen omgeving oude bibliotheek/Bleekveld/gebouw Zinder	25.000	
Verkoop, afschrijving en huurdering woonwagens Rivierprik, Wiel en Inundatiedijk 17	348.000	325.000
Overige verschillen	32.000	38.000
Saneringskosten Medelsestraat	42.000	
<u>Programma 6</u>	<u>96.000</u>	
Verbetering verantwoording IBOR	96.000	
<u>Programma 7</u>	<u>-174.000</u>	<u>-7.000</u>
Lagere subsidie peuterspeelzaalwerk	-174.000	
Lagere baten verhuur schoolgebouwen		-7.000
<u>Programma 8</u>	<u>168.000</u>	<u>120.000</u>
Verkiezingen	33.000	
Afgifte paspoorten, rijbewijzen en ID kaarten	75.000	120.000
Bijdrage A+O fonds	16.000	
Bijdrage Regio Rivierenland	28.000	
APPA-verzekering wethouders	7.000	
Afscheid wethouders en gemeentesecretaris	9.000	
<u>Algemene dekkingsmiddelen</u>	<u>-154.000</u>	<u>93.000</u>
Opbrengst OZB		100.000
Opbrengst verblijfsbelasting		-325.000
Bijdrage BSR	53.000	
Treasury	-355.000	
Rentetoerekening aan grondexploitatie	91.000	
kapitaallasten	57.000	

Algemene uitkering		-316.000
Algemene uitkering 2017		-133.000
Algemene uitkering, integratie-uitkering sociaal domein		462.000
Inzet reserve frictie Ombuigingen		305.000
<u>Bedrijfsvoering</u>	<u>796.000</u>	
Kosten werving en selectie	40.000	
Aansprakelijkheid bij inhuur derden	47.000	
Bijdrage BWB	377.000	
Salarisontwikkeling en inhuur derden	332.000	
Overige verschillen / afrondingen	2.000	
Totaal voor- en nadelen	2.957.000	-1.512.000
Totaal budgettair effect		-4.469.000

Bijlage 2: Overzicht lopende bezuinigingen

Omschrijving	2018	2019	port. hdr.	Toelichting	Laatste stand van zaken	Maatschappelijk effect
Kaasschaaf materiële budgetten	€ 150.000	€ 200.000	div	Alle materiële budgetten zijn in 2018 met 2,5% verlaagd en in 2019 nog eens met 2,5%	Gerealiseerd	n.v.t.
Vernieuwing GBA vervalt	0	€ 44.000	HB	Het Ministerie van BZK heeft besloten het moderniseringstraject stop te zetten.	Gerealiseerd	n.v.t.
Verhoging bouwleges 5%	€ 27.000	€ 27.000	FG	Ruimte binnen kostendekkendheid is aanwezig	Gerealiseerd	n.v.t.
Verhoging verblijfsbelasting	€ 25.000	€ 25.000	MM	Verhoging overnachtingen van € 1,- naar € 1,50, m.u.v. campings, deze is gehandhaafd op € 0,50	Gerealiseerd	Kan op dit moment nog niet vastgesteld worden
Handhaving AVRI		€ 175.000 (vanaf 2020)	HB	Na afwikkeling personele aangelegenheden kunnen de kosten omlaag	Nader te bepalen in 2020	n.v.t.
Terugdringen energielasten	€ 25.000	€ 25.000	BB	Mogelijk als gevolg van inkoopvoordelen	Gerealiseerd	n.v.t.

Verkoop eigendommen	€ 200.000	€ 200.000 (t/m 2021)	MM	Afstoten van eigendommen gedurende 4 jaar	De panden Nieuwe Tielseweg 112-a, St. Agnietenstraat 26 en Plantage 1a/Honingstraat 10 staan in de verkoop.	n.v.t.
Verblijfsbelasting MOE-landers	€ 525.000	€ 525.000	MM	Verblijfsbelasting heffen bij verhuurders van panden aan personen uit Midden- en Oost Europa	Opbrengst wordt w.s. niet geheel gerealiseerd, afgeboekt naar € 200.000	MOE-landers schrijven zich in als inwoner van Tiel.
Klimaatbeleid	€ 10.500	€ 10.500	BB	Onderuitputting van het budget	Gerealiseerd	Door de bezuiniging op het klimaatbeleid moeten keuzes gemaakt worden. Het informeren van inwoners en hen de juiste informatie geven heeft de hoogste prioriteit. Dat bereiken we door middel van het energieloket het nieuwe wonen rivierenland. Op het gebied van CO2 reductie, opwekking van duurzame energie en aardgasvrij wonen, moet echter nog veel meer gebeuren. Het laten uitvoeren van relevante onderzoeken en het ondersteunen van initiatieven komt onder druk te staan. Om

						zoveel mogelijk initiatieven en onderzoeken te laten plaatsvinden wordt financiële steun gevraagd aan de provincie.
Peuterspeelzaalwerk	0	€ 25.000, vanaf 2020 € 50.000	MM	Minder subsidie te verstrekken	Gerealiseerd	Geen.
Cultuurhistorische Waardenkaart	€ 10.000	€ 10.000	FG	Onderuitputting van het budget	Gerealiseerd	Bezuiniging kan er toe leiden dat beleidsdoelen en uiteindelijke ook wettelijke taken onder druk komen te staan en financiële risico's voor de gemeente toenemen. De effecten staan uitgelegd in het beleid dat wij eind 2018 presenteren.
Verhoging OZB 2,5%	€ 186.000	186.000	MM	Verhoging tarieven met 2,5%	Gerealiseerd	n.v.t.
Agnietenhof taakstelling 2,5%	€ 32.500	€ 32.500	BB	Taakstellend, conform materiële budgetten	Gerealiseerd	n.v.t.
Afschaffen PGB-systeem leerlingenvervoer	p.m.	p.m.	MM	Organisatie leerlingenvervoer weer in eigen hand nemen	Opbrengst nader te bepalen	

Sociaal domein						
Extra rijksbijdrage inzetten voor dekking tekorten	€ 745.000	€ 745.000	MM	Middelen zijn niet beschikbaar voor hogere kosten van de zorg	Rijksbijdrage (vooralsnog) minder verhoogd dan verondersteld	
Praktijkondersteuner huisarts Jeugd	€ 100.000	€ 100.000	MM	Praktijkondersteuner huisarts moet leiden tot minder specialistische hulp	Ingeboekt in 2018, kan pas vanaf 2019 gerealiseerd worden	
Gelijkschakelen budgetten voor wijkteams Jeugd	€ 150.000	€ 150.000	MM	Budget per wijkteam vaststellen op het niveau van de goedkoopste	Wordt in 2018 voor de helft gerealiseerd	n.v.t.
Alternatieve uitwerking mantelzorgcompliment	€ 100.000	€ 100.000	CK	Verlaging van het beschikbare budget naar € 125.000	Gerealiseerd	
Andere wijze van uitvoeren en inrichten van regelingen t.b.v. de Tielse minima	€ 75.000	€ 75.000	CK	Regeling op een andere wijze (laten) uitvoeren.	Gerealiseerd, maar op andere onderdelen toch een stijging	
Onderzoeksopdrachten	€ 125.000	€ 125.000 (minimaal)	MM, CK	Mogelijke onderwerpen: <ul style="list-style-type: none"> • Transformatie Jeugdwet • Opsporen dubbelingen • Niet-wettelijke inzet GGD • Analyse klantgroep 4 • Gemeentelijke meerkostenregeling • Niet wettelijke bijdrage verslavingszorg 	Ingeboekt in 2018, levert pas vanaf 2019 bezuinigingen op	

				<ul style="list-style-type: none"> • Individuele inkomenstoeslag • Beschermingsbewind		
--	--	--	--	--	--	--

|